

Politisk beretning 2006 fra Danmarks Forskningsbiblioteksforenings formand

Danmarks Forskningsbiblioteksforenings årsmøde, 7.-8. september 2006, Roskilde

Pedersen, Claus Vesterager

Publication date:
2006

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Pedersen, C. V. (2006). Politisk beretning 2006 fra Danmarks Forskningsbiblioteksforenings formand: Danmarks Forskningsbiblioteksforenings årsmøde, 7.-8. september 2006, Roskilde.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@ruc.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Danmarks Forskningsbiblioteksforenings årsmøde 7.-8. september 2006 Roskilde

Politisk beretning fra Danmarks Forskningsbiblioteksforenings formand.

”Der er mig bekendt ingen undersøgelser, der sandsynliggør, at store universiteter er bedre end mindre universiteter”.

Jørgen Grønnegaard Christensen

”Der er en sammenhæng mellem bibliotekernes størrelse og universiteternes placering på ranglisten” [The Times Higher World University Ranking].

André Torre

Indledning

Lige før sommeren med varmere rekord, tørkeperiode og agurketid lagde sin generelle døsighed henover det danske samfund, udsendte Biblioteksstyrelsen i begyndelsen af juni 2006 en rapport udarbejdet af Huset Mandag Morgen med titlen ”Det innovative bibliotek”¹. Rapporten omhandler en undersøgelse foretaget i 12 forskellige folke- og forskningsbiblioteker, såvel store som små, med det formål at analysere bibliotekernes innovationskompetencer, deres evne til at optage og udvikle nye services, i det, der kaldes ”globaliseringens nye tidsalder: Innovationsamfundet”.

Rapporten er på mange måder særdeles interessant, dels i hele sin gennemgang af innovationsbevægelsen og herunder bibliotekernes rolle i informationssamfundet, dels i konklusionerne af, hvor innovative de danske biblioteker så faktisk er, både i forhold til (for)brugeren og i forhold til det øvrige samfund. Den innovative forbruger stiller større og større krav. Det er der ikke noget overraskende i. Spørgsmålet er, hvor meget bibliotekerne lytter, lærer og udvikler. Rapporten konkluderer, at det kan den danske biblioteksverden godt blive bedre til. ”Videndeling og initiativ, som er to af de afgørende parametre for vedvarende succes med innovation, kan bibliotekerne med fordel udvikle”, hedder det og det er ganske interessant og paradoksalt: biblioteksvæsenet skal blive bedre til at videndele. At folkebibliotekerne overordnet betragtes som bedre til at innovere end forskningsbibliotekerne, kan vel nok få dele af forskningsbibliotekssektoren til at rynke brynene. Det er just ikke det selvbillede, som hersker blandt forskningsbibliotekerne, eller måske er der stadig bare forskel på understøttelse af seriøs forskning og tivoliseret folkeoplysning?

Jeg skal senere i denne beretning vende tilbage til dele af rapporten om ”Det innovative bibliotek”, fordi mange af dens analyser og konklusioner, enten bekræftes eller imødegås af den lange række undersøgelser, projekter og aktiviteter, der har fundet sted på de danske forskningsbiblioteker, ja, på de danske biblioteker i det hele taget, i det forløbne år. Der skal ikke herske nogen tvivl om, at uanset hvordan det danske innovationssamfund udvikler sig, så skal bibliotekerne stå i første række, ikke mindst naturligvis fag- og forskningsbibliotekerne med den indbyggede rolle at sikre adgang til den information og de informationsbærende materialer, som er nødvendige for forskning, udvikling og undervisning på allerhøjeste niveau. Innovationskulturen skal styrkes.

Globalisering, fusioner, strukturændringer

”I think by far the most important bill in our whole code is that for diffusion of knowledge among the people. No other sure foundation can be devised for the preservation of freedom and happiness”, sagde Thomas Jefferson i 1786. Vores civilisation er baseret på spredning af viden. Grundlaget for

at dele vores viden er kommunikation, såvel i skrift som i tale. Siden Thomas Jefferson har mulighederne for spredning af viden unægtelig ændret sig. Teknologien har gjort kommunikation (og vidensspredning) grænseløs. Danskerne er i en undersøgelse fra University of Leicester i England for nylig kåret til verdens lykkeligste folkefærd. Skyldes det, at vi har været bedst til at sprede og optage viden? Så klart kan man nok ikke se sammenhængen, men der er ikke tvivl om, at vores muligheder i Danmark er blandt de bedste i verden - endnu. Regeringen har med sin globaliseringsstrategi slået fast, at der skal løftes en del opgaver uddannelses-, forsknings- og innovationsmæssigt for fortsat at sikre Danmark en plads blandt verdens rigeste samfund. Der tales ganske enkelt om ”verdens bedste folkeskole”, ”korte og mellemlange videregående uddannelser i verdensklasse” og ”universiteter i verdensklasse”, samtidigt med at dansk forskning, såvel offentlig som privat, skal kunne måle sig med den bedste i verden. Der er ikke mindre end 350 konkrete initiativer i Globaliseringsrådets rapport, som udkom sidst i april 2006ⁱⁱ. Endskønt biblioteker ikke er nævnt én eneste gang i Regeringens strategi, er der ingen grund til bekymring for biblioteksvæsenet, vel at mærke, hvis vi forstår vores opgave. Blandt forudsætningerne for, at det danske samfund kan (videre) udvikles i den ønskede retning, er tilførsel, håndtering og spredning af læring og viden. Det er bibliotekernes kerneopgave og stort set alle de problemstillinger, som omtales i rapporten, har behov for informationsmæssig understøttelse. Bibliotekerne er fundamentale for at fremtidssikre Danmark som et videnssamfund. Lad os derfor i væsenet sætte os målet at have ”biblioteker i verdensklasse”. Hvis vi formår det, medvirker vi stærkt til at opfylde Regeringens målsætning og vi gør os til de uundværlige partnere i innovationssamfundet, som vi er, bør og skal være.

Universitetsfusioner er blevet et af de mere markante elementer i de diskussioner, som har fulgt Regeringens strategioplæg for Danmark i den globale økonomi. Oplægget følger på mange punkter de anbefalinger, som Danmarks Forskningspolitiske Råd fremkom med i sit papir vedr. ”Universitetssystemet i Danmark” i februar 2006ⁱⁱⁱ. Grundtanken i Globaliseringsrådets strategi har tilsyneladende primært været at få integreret sektorforskningen i universiteterne med henblik på at få den meget væsentlige forskning, som udøves på disse institutioner, inkorporeret i universiteternes virke og dermed få skabt sammenhæng mellem uddannelse og forskning også på de særlige områder. Det kan der være en del fornuft i. Til gengæld er der næppe noget klart og entydigt belæg undervisnings- og forskningsmæssigt for at lægge mindre, monofakultære men i øvrigt velfungerende universiteter sammen med og til store og i nogle tilfælde uigennemskuelige enheder spredt over mange lokaliteter. (Som det ser ud på nuværende tidspunkt, synes det samlede fødevareuniversitet, som Børsting-udvalget har foreslået, således ikke at blive en realitet, snarere tværtimod – fødevareforskningen spredes på flere større enheder). Det er muligvis i længden administrativt fordelagtigt med sådanne sammenlægninger, men det skaber ikke umiddelbart bedre uddannelse og forskning. Vi ønsker alle høj kvalitet og den får vi naturligvis kun ved at give de bedste muligheder for at opnå den. Kvalitet og relevans skal være bærende elementer, således som det udtrykkes i strategioplægget. Vi hverken kan eller skal konkurrere på størrelsen – det bliver vi under ingen omstændigheder verdens bedste af.

Universiteterne har generelt lavet en række meget seriøse og konstruktive oplæg til sammenlægninger såvel med hinanden som med sektorforskningen. Efter de første forhandlingsrunder ligner det i fremtiden et Danmarkskort med 6 universiteter, men der pågår stadig fusionsforhandlinger med handelshøjskolerne i København og Århus, med Danmarks Pædagogiske Universitet og med IT-Universitetet. Fristen for færdiggørelse af dette arbejde er udgangen af 2006.

De skitserede sammenlægninger vil naturligvis også få store konsekvenser for den danske forskningsbiblioteksverden. Bibliotekerne på såvel de involverede universiteter som de involverede sektorforskningsinstitutioner vil naturligvis skulle omstruktureres. Denne opgave gøres heldigvis

nemmere af det særdeles gode samarbejde, der allerede eksisterer blandt forskningsbibliotekerne, både i forbindelse med DEFF - Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek - og i forbindelse med de mange netværksdannelse, som på ledelses- og medarbejderniveau er foregået igennem de sidste 10 år. Logistikken skal nok komme på plads. Organisationerne vil det sikkert tage lidt længere tid at få justeret. Desværre har vi for ofte set institutionssammenlægninger medføre personalereduktion – tænk bare på de mange fritstillede kolleger fra de tidligere biblioteker ved styrelser og ministerier. Det er klart, at sammenlægningerne vil og skal medføre rationaliseringer og nye innovative tiltag, men forhåbentlig vil vi kunne klare størstedelen ved den naturlige afgang af medarbejdere, som på de fleste biblioteker allerede er i gang eller ligger lige for.

Også samarbejdet mellem universiteterne og de øvrige institutioner indenfor de videregående uddannelser skal styrkes for at nå målsætningen. Der indgås samarbejdsaftaler om uddannelses-, forsknings- og udviklingsydelser og det er naturligt, at der etableres tværfaglige og -institutionelle forsknings- og uddannelsesprojekter. Bibliotekerne på de involverede institutioner står, afhængig af størrelse og ressourcer, med mange af de samme opgaver. Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek har haft stor fokus på at bringe de undervisningsministerielle institutioner på teknisk niveau med de øvrige fag- og forskningsbiblioteker og i mange faglige henseender fungerer samspillet flot. Der er imidlertid ingen tvivl om, at der mangler økonomiske midler til anskaffelse af elektroniske ressourcer/digitale dokumenter på CVU-området.

På landets største forsknings- og universitetsbibliotek, Det Kongelige Bibliotek, har fusionen med Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek, som iværksattes for godt 1 år siden, vist, at fusionsprocessen kræver stort arbejde, men også at det kan lykkes forholdsvis smertefrit. Det er så naturligvis mærkværdigt at konstatere, at de mange fine ambitioner Regeringen lægger frem i sin globaliseringsstrategi, bl.a. med tilførslen af 10,9 mia. kr. ekstra til forskning og udvikling, i forbindelse med Finansloven kan give direkte anledning til betydelige besparelser på en kultur- og forskningsinstitution som Det Kongelige Bibliotek, hvor opsparede beløb på godt 11 millioner til fastsatte formål som sammenlægningen af IT-systemer i forbindelse med fusionen mellem Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek og til bevaringsforanstaltninger på ABM-området nu er inddraget. Man kan undres over, at penge, som skulle anvendes til imødekommelse af en fusion, til bevaring og digitalisering og til anskaffelse af litteratur til støtte for forskning og undervisning, inddrages, samtidig med, at der fokuseres på betydningen af forskning og udvikling i det danske samfund. Fusioner koster penge, indtil de er på plads: et faktum som ikke må overses, hverken på universiteterne, deres biblioteker eller i Regering og ministerier.

Fra information til viden

Biblioteksstyrelsen gennemførte i december 2005 en brugerundersøgelse^{iv}, som på langt de fleste områder gav rigtig gode karakterer for den hidtidige indsats. Biblioteksstyrelsen er både velfungerende og værdifuld. Det skriver Danmarks Forskningsbiblioteksforening gerne under på. Det er derfor med en vis spænding, at vi nu siger farvel til Biblioteksstyrelsens atmosfærefyldte omgivelser i Nyhavn og i stedet møder frem på H.C. Andersens Boulevard. Biblioteksstyrelsen skal uanset sin fysiske placering være blandt de fremmeste til at sikre, at det digitale Danmark faktisk fungerer i praksis.

Det vigtigste indsatsområde for Biblioteksstyrelsen fremover er, som udtrykt i brugerundersøgelsen, for såvel folke- som forskningsbibliotekerne sikringen af bibliotekssektorens fremtidige udvikling. Det er derfor særdeles glædeligt, at Biblioteksstyrelsen hen over vinteren 2005/2006 har barslet med sit oplæg til en strategi for dansk biblioteksudvikling – ”Fra information til viden”^v. Tak til Biblio-

teksstyrelsen for en samlet analyse af den øjeblikkelige situation i væsenet. Udgangspunktet for den videre udvikling er favorabelt, ikke mindst for forskningsbibliotekerne: uddannelse, oplysning og forskning er basale elementer i den fremtid, som Regeringen opstiller i sin målsætning for Danmark i den globale økonomi. Biblioteksstyrelsen anviser i sit strategioplæg en lang række handlinger til støtte for den udvikling, som vil være nødvendig for hele det danske biblioteksvæsen. Det er prisværdigt og der skal i denne sammenhæng også gives ros til Biblioteksstyrelsen for undervejs i processen at have inddraget og lyttet til bibliotekernes kommentarer og forslag. Det er dermed blevet et strategioplæg for os alle, uanset bibliotekssektor, biblioteksstørrelse og ministerielle tilhørsforhold.

Megen handling er lagt ud til bibliotekerne. Sådan skal det være. Vi ønsker ikke central styring, og slet ikke efter at vores budgetter er underlagt vores moderinstitutioner. Hensynet til universitetet, uddannelses- eller forskningsinstitutionen er vigtigst i det daglige. Imidlertid er der en lang række problemer, som presser sig på og som snarest bør behandles i Biblioteksstyrelsens regi eller med Biblioteksstyrelsens anbefaling og opbakning:

- Behovet for at få tilgængeliggjort meget mere dansksproget og danskudgivet materiale i digital form er endog meget presserende.
- Adgangen til Netarkivet bør sikres for alle.
- Adgang til digitalt undervisningsmateriale skal være en naturlig og selvfølgelig proces, ikke et særligt tilbud for enkelte brugere eller institutioner.
- En national vidensstrategi bør formuleres. Hvad er bibliotekernes rolle og bidrag og hvordan sikres informationskompetence som en national opgave?
- Fælles udvikling og fælles drift kræver ikke nødvendigvis fælles systemer, men der kunne ønskes klare og håndfaste politiske anbefalinger. Diktater er ikke et af demokratiets grundpiller, men den hidtidige konsensuspolitik fører næppe til den store innovation.

Det danske biblioteksvæsen har med bibliotek.dk et fantastisk redskab til at servicere den danske befolkning. Videreudviklingen af bibliotek.dk kan imidlertid give anledning til overvejelser om, hvor langt og hvordan man skal gå? Skal vi indføre forbedrede services, fordi vi kan, eller fordi der er brug for det? Hvem og hvor mange afgør, om der er brug for særlige services? Under alle omstændigheder skal udviklingsressourcer vejes op med brugerinteresser og -behov, både hvad angår administrative processer på bibliotekerne og slutbrugerfaciliteter for befolkningen. Den brede interesse må, når økonomien sætter grænser, have fortrin frem for feinschmeckeri.

I slutningen af 2005 proklamerede Biblioteksstyrelsen, at der var indgået aftale med Google om afspejling af danske bibliotekers bestand i Google ved indeksering og månedlig opdatering af bibliotek.dk i Google Scholar. En naturlig og ønsket udvikling. Desværre forekommer der her næsten et år efter stadig ikke nogen optimal løsning i praksis. Det er kun delmængder af bibliotekernes bestand, der kan findes. Hvad er gået galt? Er det et spørgsmål om at følge eller måske rettere ikke at følge vedtagne standarder, hvilket naturligvis gør dataoverførsel ekstra kompliceret, eller er der truffet beslutninger, som ikke er udmeldt til offentligheden? Vi venter stadig på at få alle beholdninger i bibliotek.dk gjort synlige i Google Scholar.

Klare mål og strukturerede innovationsforløb

Den informationsteknologiske udvikling af de danske forskningsbiblioteker har igennem de sidste næsten 10 år primært været baseret på ideer, planer og økonomiske tilskud genereret fra DEF(F) – Danmarks Elektroniske (Fag- og) Forskningsbibliotek. Egen udvikling og ikke mindst egenfinansiering har naturligvis fundet sted følgende det enkelte forskningsbiblioteks strategiske overvejelser og

handlingsplaner, men med etableringen af DEF(F) fulgte også ønsket, ja, kravet om større fællesskab. Det har været den rette vej at gå. Ingen har naturligvis for 10 år siden kunnet forestille sig, hvilken umådelig revolution informationsteknologien ville medføre overalt i samfundet, men vores viden i dag stiller os endnu mere spektakulære løsninger i udsigt indenfor den ganske nære fremtid. Biblioteksstyrelsen har med sit oplæg til strategi for det danske biblioteksvæsen givet en række mere eller mindre generelle pejlemærker for vejen at gå og DEFFs Styregruppe har igennem længere tid arbejdet på såvel reorganisering af form som nyt strategisk grundlag for det videre arbejde i DEFF-organisationen. Begge dele vil have stor betydning for væsenet.

Internettet udvikles til stadighed og vil med det, som ofte kaldes Web 2.0, i løbet af få år nærmest blive et kæmpe interaktivt operativsystem, hvor fuldt udviklede applikationer giver grundlag for dynamiske sites med nye modeller for samarbejde. ”Pervasive computing” eller ”IT i alting” vil være herskende. Det må give anledning til overvejelser om, hvad bibliotekernes services skal indeholde og hvori de kan/bør adskille sig fra andre services på nettet. Det vil givet til stadighed være nødvendigt at ”brande” sin biblioteksportal, konkurrencen mellem universiteterne og dermed også deres biblioteker vil ikke blive mindre med globaliseringen for øje. Vi skal derfor finde løsninger, som faciliterer kommunikation, samarbejde og interoperabilitet og ikke bare mellem bibliotekerne men også mellem biblioteker og andre systemer og miljøer. E-læring, kursus- og studieadministrative systemer, samarbejdsværktøj og generelle søgeredskaber skal udbygges i langt højere grad end i dag, ligesom øget og planlagt digitalisering af retrospektivt materiale vil give betydeligt indholdsmæssigt volumen forsknings- og undervisningsmæssigt.

Såvel undersøgelserne af folke- som af forskningsbibliotekernes infrastruktur peger af hensyn til økonomi, udvikling og drift på nødvendigheden af ét fælles bibliotekssystem til de biblioteksadministrative funktioner, dog ikke nødvendigvis det samme for begge sektorer. Der er imidlertid uanset de klare anbefalinger på dette punkt ingen tvivl om, at så længe der ikke dikteres en samlet dansk løsning på dette område, vil vi se forskellige systemer. Under alle omstændigheder er det dyrt at skifte sit bibliotekssystem ud, og ikke mindst i en tid, hvor de biblioteksadministrative opgaver isoleret set bliver mindre vigtige og der skal derfor ganske givet er par gulerødder til, hvis ikke man vil benytte pilsken. Måske er det ikke kun på system siden, der mangler standardisering og rationalisering? Således peges der på proces standardisering i en artikel om ”A service framework for libraries”^{vi} i juli/august nummeret af D-Lib magazine: ”One possible end point of this work [a service framework for libraries] could be a convergence toward process standardization in libraries – in other words, the emergence of widely accepted definitions of certain library processes in terms of scope, functionality, input/output, and so on”. Er tiden moden til noget sådant? Med overgangen til en serviceorienteret arkitektur er der flere muligheder og flere svar, men det kunne naturligvis være interessant med ét bibliotekssystem baseret på denne filosofi og arkitektur.

Det er tydeligt, at DEFF står midt i et vadested i øjeblikket. En stor del af efteråret 2005 og hele foråret 2006 har Styregruppen arbejdet med organisationens fremtid. Handlingsplanen for 2004-2006 er ved at være tilendebragt. Der skal evalueres og der skal laves nye planer. Det er naturligt, at den slags arbejde tager tid og selvfølgelig er der forståelse ude på bibliotekerne, men når det er sagt, må der nødvendigvis meget snart ske udmeldinger. DEFF bør være en særdeles vigtig faktor i de danske forskningsbibliotekers dagligdag – ikke bare et sted, hvor man eventuelt kan hente tilskud til sit arbejde med serviceudvikling af sit bibliotek. Der er imidlertid ingen tvivl om, at strukturen bør forandres. Der har været for mange programområder med for lidt koordination og der har været uklarhed om, hvorfor nogle projekter er støttet frem for andre. En fornyelse, som også ønsket af Styregruppen, imødeses, og i den sammenhæng vil Danmarks Forskningsbiblioteksforening ikke

undlade at gøre opmærksom på, at også udskiftning af formand og styregruppemedlemmer af hensyn til dynamikken bør finde sted med jævne mellemrum.

I rapporten om ”Det innovative bibliotek” konkluderes det, at ”bibliotekerne i højere grad skal lære at definere klare mål for innovationsprojekterne og strukturere innovationsforløbet”. Dette udsagn skal tages alvorligt i DEFF-sammenhænge. Der *har* været uklare mål og ustrukturerede projektføreløb. Der skal være plads til såvel forsøg som fejl, men nogle projekter ibland har virket mindre heldige – allerede fra projektstart. Man kan endvidere altid diskutere nødvendigheden af at lade de stærkeste trække udviklingen, modellen er brugbar og i mange tilfælde nødvendig, men basisbevillinger uden projekter kræver en vis justits for at kunne imødegå kritik.

I fjor roste jeg i min beretning Biblioteksstyrelsen og DEFF-Sekretariatet for i et samarbejde med JISC (Joint Information Systems Committee, Storbritannien), SURF (SURF Foundation, Holland) og DFG (Deutsche Forschungsgemeinschaft, Tyskland) i efteråret 2005 at have etableret The Knowledge Exchange Office med kontor og administration placeret i Biblioteksstyrelsen. I år er jeg nødt til at stille spørgsmålet: Hvad er det nu lige, at der sker i The Knowledge Exchange Office? I DEFFs årsberetning 2005 hedder det: ”Knowledge Exchange skal være en samlende enhed, der hjælper de fire partnerorganisationer i arbejdet mod en fælles infrastruktur og fælles service baseret på internationale standarder til understøttelse af ICT (Information and Communications Technology) indenfor højere uddannelse og forskning”. Foreløbig ser det for menigmand ud til, at kontoret fører en temmelig anonym tilværelse. Måske har der været fordele for DEFF-projektet – samarbejde og dialog fremmer normalt altid komplicerede problemstillinger - men der er vist ikke mange uden for en lille lukket kreds af DEFF-officerer, der hidtil har fornemmet betydningen af dette organ. Det er bekymrende med administration uden dokumentation af formål, fordele og resultater!

Den innovative forbruger og det hybride bibliotek

Årets biblioteksstatistik viser atter et fald i brugen af fysiske materialer. Det er ikke overraskende for forskningsbibliotekernes vedkommende. Der har været investeret endog meget store beløb i anskaffelse af elektroniske ressourcer til afløsning af såvel fysiske bøger som tidsskrifter og med det selvfølgelig krav om digitalisering af større eller mindre bogsamlinger, som forskningsbibliotekernes brugere i større og større grad stiller i forventningen om her og nu adgang til alverdens viden, vil det være temmelig overraskende og i virkelighed forstemmende, hvis faldet i fysiske udlån ikke sker accelerando. Biblioteksstatistikken bekræfter også endnu engang, at der er alt for stor forskel på interurbanindlånet og interurbanudlånet mellem folke- og forskningsbibliotekerne. Naturligvis skal og vil forskningsbibliotekerne bære deres del, men med de markante og for så vidt helt rimelige ønsker fra folkebibliotekspolitikere om, at folkebiblioteket skal være grundelementet i livslang læring og kunne betjene studerende på alle niveauer, må det være nødvendigt at tilføre folkebibliotekerne købekraft og villighed til at investere i litteratur til dækning af de studerendes eller virksomhedernes behov. Det er ikke vejen frem at overlade det til forskningsbibliotekerne at investere i ekstra eksemplarer eller give forskningsbibliotekernes primære brugere – studerende, undervisere og forskere - dårligere vilkår for at sikre det samlede biblioteksvæsen muligheden for at låne bestemte bøger igen og igen. Folkebibliotekerne køber notorisk færre bøger. Der er sket et fald på næsten 25 % i boganskaffelserne på folkebibliotekerne på bare 5-6 år. Det dur ikke. Vi er enige i målet og slutresultatet, at enhver, som har behov for materiale fra et offentligt bibliotek, skal have adgang til det, men der skal midler til. Smukke ord er ikke nok.

Undersøgelsen af de studerendes biblioteksbenyttelse, som i fjor blev foretaget af Danmarks Biblioteksskoles Institut for Biblioteksudvikling og Biblioteksstyrelsen^{vii}, har naturligvis efterfølgende

skabt debat om samarbejdet på tværs af bibliotekstyper og sektorer. Viljen til øget samarbejde og fælles løsninger ved koordination, standardisering og udvikling af fælles platforme er udtalt og foregår i praksis i større eller mindre grad. Kommunesammenlægningerne og den medfølgende etablering af større biblioteksfølelesskaber bringer forhåbentlig også en større bevidsthed med sig om biblioteksbetjeningen overalt i samfundet. De store universitetsbyer har alle samarbejdsorganer på plads mellem folke- og universitets- og undervisningsbibliotekerne. Desværre er det fornemmelsen, at der ofte har været mere snak end handling. De erklærede viljer til samarbejde og fælles løsninger må, hvis der skal være alvor bag, nu afløses også af grænseoverskridende handlinger, som ikke er bundet af sektorøkonomiske eller institutionsprofilerende bagtanker. Den serviceorienterede arkitektur, som biblioteksvæsenets IT-løsninger i fremtiden skal baseres på, bør bane vejen for dette.

I fjor var ophidselsen stor, da Datatilsynet forbød bibliotekerne at anvende ukrypterede e-mails til brugerne med kvitteringer og meddelelser om hjemkommet materiale, hjemkaldelser etc. De mange protester og saglige argumenter blev heldigvis hørt. Ukrypterede biblioteksmails blev igen tilladt af Datatilsynet i efteråret 2005, foreløbig i en periode på 5 år – ”da de aktuelle muligheder for kryptering af mange opleves som mindre brugervenlige”. Der bør naturligvis nu efterfølgende arbejdes på løsninger, som kan imødekomme Datatilsynets krav. Naturligvis skal datasikkerheden være på plads. Det er naturligvis en fattig trøst for biblioteksvæsenet, at en frisk forskningsrapport fra Copenhagen Business School påpeger, at staten generelt på baggrund af undersøgelser i 101 styrelser, råd og nævn har endog meget svært ved at leve op til forventningerne om sikker netkommunikation. Staten dumper ganske simpelt i anvendelsen af den digitale signatur. Tak i øvrigt til Biblioteksstyrelsen for på baggrund af e-mail sagen at afholde orienteringsmøder med Datatilsynet om behandling af personoplysninger, Persondataloven, Datatilsynet og praksis på bibliotekerne. Dialog er vejen frem.

”Det hybride bibliotek” med sin mere eller mindre skønsomme sammenblanding af det traditionelle papirmediet og den eskalerende mængde elektronisk information er basis for den biblioteksbetjening, som vi kender i dag. Overgangen til automatisering, digitalisering og elektroniske services er stadigt stigende på bibliotekerne, men kravene er tilsvarende store. Det er nødvendigt med ”Det innovative bibliotek” for at kunne understøtte det innovationssamfund, som fra politisk side er programsat. Er der plads til papirmediet og traditionel biblioteksbetjening, når man skal innovere? Ja, men først og fremmest fordi det ikke er realistisk at tro på papirmediets død indenfor en overskuelig fremtid. Det rækker samfundsøkonomien trods alt ikke til. Men en lang række services og ikke mindst holdninger skal justeres. Bibliotekernes elektroniske services er tilgængelige 24/7. Skal der være tilsvarende adgang til de fysiske samlinger? På nogle uddannelsessteder gives der adgang døgnet rundt til det lokale bibliotek, adgangsstyringen og adfærdskontrollen kan klares digitalt, men vil det generelt være rimeligt at optimere bibliotekernes rammer til imødekommelse af sådanne ønsker til det hybride bibliotek? Der skal lyttes til (for)brugeren. Bibliotekerne skal først og fremmest tilvejebringe services, som sparer tid, som tager hensyn til, ja, ligefrem er baseret på brugernes workflow og som er målrettede og giver resultater. Men det kræver stadige prioriteringer indenfor de økonomiske rammer, som stilles til rådighed.

”Lånernes forventninger og krav til det hybride bibliotek” er overskriften på et DEFF-projekt, som i februar 2006 udgav sin rapport over undersøgelser, iagttagelser og konklusioner med titlen ”Det hybride bibliotek set med brugerens øjne”^{viii}. Der har igennem årene været foretaget mange brugerundersøgelser på de danske forskningsbiblioteker. Fokus har været på brugeren, men primært på, hvordan brugeren forholder sig til de(n) service(s), som biblioteket allerede tilbyder. I nogle tilfælde forholder brugeren sig slet ikke til biblioteket, brugeren er nemlig ikke-bruger. Forventninger og krav er naturlige dele af den respons, som et serviceorgan må imødesee og som forhåbentlig medvir-

ker til at gøre den uundværlig. Heldigvis har forskningsbibliotekerne bedømt på væksten i brug og de mange positive tilkendegivelser i brugerundersøgelser og på moderinstitutioner et rigtig godt udgangspunkt for at blive en af grundpillerne i innovationssamfundet, men der skal uafviseligt større fokus på de(t) behov, som man skal tilfredsstille, frem for hvad man tilbyder. Det stiller imidlertid også krav til brugeren. Det innovative bibliotek bliver kun bedre, hvis det har innovative brugere. Og omvendt. Det er i dette samspil, at vi skaber fremtiden.

Videndeling, partnerskab og forskningsinfrastruktur

Den fremtidige forskningsinfrastruktur er behandlet i en rapport fra Det Strategiske Forskningsråd i december 2005^{ix}. Der peges på en lang række forskellige tiltag som værende absolut nødvendige for at sikre dansk forskning i international konkurrence, hvis visionen om Danmark som førende videnssamfund skal realiseres. Det er næppe overraskende, at det vil koste ekstra økonomiske midler – behovet vil være minimum 3 milliarder kr. ekstra henover de næste 10 år. Penge, som jo med Regeringens velfærdsudspil med bl.a. 10,9 mia. kr. ekstra til forskning og udvikling i årene 2007-2010, allerede må være garanteret. Rapporten er både prisværdig kort og klar i sine analyser og anbefalinger. Set med forskningsbibliotekernes øjne er det glædeligt, at bibliotekerne får anerkendelse for deres vigtige placering i forskningsmiljøerne. ”Biblioteker udgør en livsnerve for stort set alle forskningsområder”. Også arkiverne udgør en central infrastruktur og behandles behørigt. Det Strategiske Forskningsråd anbefaler iværksættelse af supplerende udredninger snarest vedrørende bibliotekernes mulighed for betjening af forskere, vedrørende behovet for midler til digitalisering af videnskabeligt materiale og vedrørende behovet for koordinering og finansiering af registre og databaser. Alle 3 undersøgelser vil blive hilst velkommen. Der *er* behov for stor opmærksomhed på netop disse 3 områder, og en lang række elementer bør naturligt inddrages i den sammenhæng. Bibliotekerne arbejder i disse år meget bevidst på en styrkelse af forskningsformidling, både individuelt på de enkelte moderinstitutioner og i konsortier og på landsplan, digitalisering af materiale, såvel bøger og tidsskrifter som arkivalier står meget højt på ønskesedlen både forsknings- og bevaringsmæssigt og et nationalt digitaliseringsprogram med fokus på forskningsrelevante samlinger har længe været efterlyst. Brugerroller, adgangsforhold og datadeling, arkivering, computer- og beregningsfaciliteter, mobilitet og datakompatibilitet er alle problematikker, som bør fokuseres ved samme lejlighed.

Det ofte udtrykte behov fra dansk erhvervsliv om let og prisbillig adgang til biblioteker og databaser skal naturligvis tages alvorligt og indgåelse af deciderede partnerskaber mellem erhvervsliv og biblioteksvæsen som en styrkelse af videnssamfundet er strategiske overvejelser værd. Naturligvis under forudsætning af de muligheder, som gives ved licensaftaler og rettighedsklareringer, men åbne digitale arkiver over forskningsresultater, preprints og undervisnings- og formidlingsmateriale skal danne basis for den øgede frie adgang, suppleret med betalingstjenester på public service niveau. Bibliotekerne skal sikre den bedre formidling af offentlig forskning, som tilsyneladende er særdeles nødvendig, for at danske virksomheder vil og kan bruge den offentlige forskning i langt højere grad end hidtil, således som det helt aktuelt efterlyses fra Dansk Handel & Service.

Ønsket om at øge samarbejdet mellem arkiver, biblioteker og museer har længe lignet en selvfølge, men det har på forskellig vis været et langt sejt træk at få skabt fælles forståelse for hinandens særheder. Historien fortæller, hvor svært det er at skabe og benytte (af alle) fælles standarder bare indenfor vor egen biblioteksverden. Foreløbig har en arbejdsgruppe nedsat af Biblioteksstyrelsen, Kulturarvsstyrelsen og Statens Arkiver i februar 2006 barslet med et udkast til ABM-standard for fælles præsentation af data fra arkiver, biblioteker og museer på Internettet. Standarden er i øjeblikket til høring, men forhåbentlig lykkes det at få skabt et grundlag for en enklere og standardise-

ret søgning og præsentation af de mange for øjeblikket skjulte ressourcer, som vil være af interesse for brugere på tværs af ABM institutioner landet over.

Øget genbrug og lettere udveksling af data er i det hele taget et uomgængeligt krav for at sikre rationalisering og sammenhæng i det offentlige. Åbne standarder og fælles IT-platforme vil være nødvendige for at indfri ønskerne om interoperabilitet mellem systemer og institutioner. Disse problemstillinger har længe været fokuseret også i forskningsbibliotekerne men med varieret succes. Bevidstheden om fordelene ved øget interoperabilitet er stor, men stadig vejer lokale hensyn ofte tungest – ikke mindst når der er tale om større investeringer i omlægning af IT-systemer, herunder ikke mindst de lokale bibliotekssystemer. Det er derfor interessant at se hvilke muligheder, der kommer for dagen, når der senere i år afgives rapport fra det udvalg som bl.a. Videnskabsministeriet har nedsat til at analysere konkrete muligheder for at fremme anvendelsen af åbne standarder og give incitamentet til større interoperabilitet.

Frihed, lighed og broderskab

Den måde forskning udføres og formidles på i dag er langt mere avanceret end for bare ganske få år siden. Forandringerne hører ikke op. Såvel selve forskningen som forskningsformidlingen er stærkt teknologi-drevet, mulighederne er legio. Fremtiden vil være præget af netværksbaseret teknologi, digitale løsninger og informations- og kommunikationsteknologiske hjælpemidler, som aldrig før. Videnskabelig forskning skabes, produceres, deles og formidles (udgives) digitalt og med henblik på læring, undervisning og innovation. "Digital Scholarship" vil på næsten alle områder være et brud på den traditionelle opfattelse af videnskabelig formidling, således som den endnu flourerer bl.a. i de publiceringsmønstre og meriteringsprocesser, som ligger til grund for de store kommercielle forlags umådelige magt. Open Access bevægelsen har i flere år med stigende - om end langsomt - succes skabt bevidsthed om behovet for/nødvendigheden af mere eller mindre fri adgang til offentlig forskning. Senest er det sket med et lovforslag i USA, som påbyder, at alle føderale offentlige virksomheder med årlige forskningsbudgetter på 100 millioner USD skal lade forskningsresultaterne være gratis tilgængelige for offentligheden senest 6 måneder efter, at de er accepteret til publicering. I England betinger forskningsrådene i stigende grad, at økonomisk støtte kræver fri tilgængelighed af forskningsresultater, så snart der er accept for udgivelse. I en lang række europæiske lande, herunder bl.a. vores nordiske venner i Sverige og Finland, foregår der politiske initiativer til at sikre den frie adgang til forskningen.

Internettet har givet grundlaget for en større åbenhed og en bredere population. Weblogs, wikis, digitale arkiver, virtuelle laboratorier og digitale samarbejdsværktøj og –fora åbner for nærmest ubegrænset spredning af information for ganske små udgifter. De videnskabelige tidsskrifter kan imidlertid ikke undværes. Stort set alle tidsskrifter fra de store internationale videnskabelige forlag og selskaber distribueres nu i elektroniske udgaver. Flere og flere mindre forlag og selskaber er på vej med elektroniske udgaver. En undersøgelse foretaget af den engelske Association of Learned and Professional Society Publishers i 2006 angiver, at 90 % af alle tidsskrifter nu er online (det var 73 % i 2003)^x. Størstedelen af tidsskriftslitteraturen og en efterhånden ikke ubetydelig del af de videnskabelige monografier distribueres således via Internettet. En ganske stor mængde stilles frit til rådighed ganske gratis både for forfattere og læsere. Tales der derimod om de såkaldte Open Access tidsskrifter, vil der være udgifter forbundet med publicering, enten via publiceringsafgifter, sponsorudgifter eller deciderede medlemskaber, men i væsentligt mindre omfang end de samlede udgifter for institutionerne ved tilbagekøb af kommercielt udgivne tidsskrifter. Imidlertid har det i 2005/2006 vist sig, at forretningsmodellerne bag flere af de store Open Access udgivere ikke i det lange løb har kunnet dække de omkostninger, der under alle omstændigheder er forbundet med ud-

givelse af tidsskrifterne. Der har derfor været behov for at forhøje de afgifter, som udgiverne har taget for at publicere en artikel i deres Open Access tidsskrifter. Det er naturligvis uheldigt og har givet fornyet luft til de kommercielle forlag. Måske er den økonomiske gevinst ved Open Access alligevel ikke så stor som først antaget.

Det er imidlertid ikke udelukkende økonomiske overvejelser, der er grundlaget for ønsket om fri adgang til offentlig forskning. Danmarks Forskningsbiblioteksforening har i sin fælles kampagne med Bibliotekarforbundet om at sætte fokus på forskningsbibliotekerne overfor politikere og beslutningstagere påpeget, at det primært drejer sig om fremover at sikre, at ophavsret ikke afgives. Der skal være mulighed for, at fx universiteter via deres biblioteker kan stille egne forskningsresultater gratis til rådighed for omverdenen via Internettet. Men ingen kan vel have noget imod, at publikationerne er redigeret, bedømt og udgivet kommercielt også, tværtimod. Danmarks Forskningsbiblioteksforening kan godt savne en større opmærksomhed fra politisk side omkring disse forhold.

Når det drejer sig om kopiering af ophavsretsligt beskyttet materiale og anvendelse af kopier i undervisningssammenhænge, skal landets uddannelsesinstitutioner forhandle aftaler med COPY-DAN for det materiale, som ikke allerede er indeholdt i generelle aftalelicenser. Det drejer sig typisk om dansk og ældre materiale, som ikke er eller vil blive udgivet i elektronisk form. Uddannelsesinstitutionerne kan ikke købe mulighed for at kopiere andre steder end hos COPY-DAN. Der er således tale om en lovbeskyttet monopolstatus. Det er derfor bekymrende, at COPY-DAN i de forhandlinger, som har fundet sted vedrørende fornyelse af kopieringsaftalerne med landets uddannelsesinstitutioner, stiller krav om stigninger på betalingen på mellem 50-100 % og med yderligere stigninger på 50 % af afgiften, hvis der ønskes indscanningsaftaler med henblik på elektronisk formidling af kompendier til undervisningsbrug eller i forbindelse med fjernundervisning. Som et eksempel på COPY-DANs rigide forvaltning stilles der fx krav om betaling for kopiering af undervisningsnoter udarbejdet af uddannelsesinstitutionens egne lærere (i deres arbejdstid). Offentlige uddannelsesinstitutioner kopierer ikke med henblik på kommerciel udnyttelse af rettighedshavernes produkter. Naturligvis skal der betales, men betalingsniveauet skal være rimeligt og kopiering i forbindelse med uddannelse bør afregnes under hensyntagen til uddannelse og undervisning. EU's Infosoc direktiv om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationsområdet giver mulighed for at fastsætte særlige regler i forbindelse med kopiering, som foretages af offentligt tilgængelige biblioteker, uddannelsesinstitutioner eller museer, eller af arkiver, og som ikke har til formål at opnå direkte eller indirekte økonomiske eller kommercielle fordele. Det ville være passende at inddrage denne mulighed for herigennem at sætte et loft for den betaling, som uddannelsesinstitutionerne naturligvis skal yde. COPY-DANs fremfærd virker med uddannelsesinstitutionernes nuværende økonomi prohibitiv og giver under ingen omstændigheder optimale muligheder for "uddannelse i verdensklasse".

De danske biblioteksforeninger har i fællesskab, for at sikre en bedre adgang til digitaliseret materiale, igennem Biblioteksparaplyen stillet forslag til Kulturministeren om, at ophavsretsloven ændres, så der er mulighed for at indgå generelle licensaftaler med rettighedshaverne og således at den individuelle rettighedsklarering kan undgås, når den nødvendige digitalisering af materiale gennem kommende store digitaliseringsprojekter skal finde sted. Der skal sikres ordentlig adgang for brugerne. De systemer, som er udviklet og som i øjeblikket udbygges i DEFF, vil kunne sikre overholdelse af indgåede aftaler. Forlagene og rettighedshaverne behøver ikke at være nervøse. Forhåbentlig behøver bibliotekerne heller ikke at være nervøse for prissætningen.

Bestræbelserne på at etablere en europæisk parallel til Googles "Library Project" med scanning af hele bogsamlinger fra store engelske og amerikanske biblioteker synes i øjeblikket at ligge langt

ude i fremtiden. Dels afventer alle retssagen mellem Google og rettighedshaverne i USA og dels synes de europæiske forlag ikke om projektet. Det er ærgerligt. Det er meget svært at forstå den frygt, som forlagsbranchen generelt lægger for dagen og forhåbentlig kan en fortsat dialog om aftalicenser og dermed også økonomisk kompensation på rimeligt niveau medføre kontrolleret digitalisering af større og større mængder også ikke-engelsksproget litteratur, hvad enten det sker hos forlagene selv, i biblioteksprojekter eller på helt tredje vis.

Den kommende danske e-bogsportal, som Forlæggerforeningens Sektion for Undervisningsforlag dette efterår åbner i samarbejde med DBC og Infomedia, bliver imødeset med stor spænding. Det er en længe ventet og stærkt ønsket tjeneste. Er dette så også en reel åbning for nem og billig adgang til digitaliseret materiale?

Også på det kommercielle marked for biblioteksbøger har der været fusioner. DBC Mediers opkøb af det svenske BTJ Danmark kan ikke undgå at give anledning til øget opmærksom omkring DBC koncernens rolle i den danske biblioteksverden. Danmarks Forskningsbiblioteksforening kan kun endnu engang opfordre til, at der kommer klarhed på selskabskonstruktionen i DBC og DBC Medier, således at vi undgår endnu en opblussen af de heftige diskussioner om sammenblanding af myndighedsopgaver og kommercielle interesser, som har hærget såvel medier som biblioteksmøder i de sidste par år. Uanset om tilhængere eller modstandere af DBC koncernens konstruktion har ret, så fører disse fejder kun til grøftegravning og dårlig stemning, selv langt ind i kommunerne, som på samme tid er både ejere og brugere af koncernens produkter. Det skal vi undgå. Lad os nu få rene linier. Det er derfor helt på sin plads, at Konkurrencestyrelsen nu er opmærksom på såvel den konkrete sag som hele selskabskonstruktionen.

Innovation, læring og kompetenceudvikling

En af de vigtigste iagttagelser i det tidligere omtalte projekt om det hybride bibliotek set med brugernes øjne er, hvor lidt behov biblioteksbrugeren giver udtryk for at have brug for faglig hjælp fra bibliotekspersonale. Det er ikke den faglige bistand, der trækker studerende og forskere til. Vi ser det mange steder på i hvert fald de store universitetsbiblioteker: færre og færre vagttimer til den direkte publikumsbetjening. Der skal tilsyneladende finde en langt større profilering sted, hvis vi skal fastholde det, der måske er en illusion: at give brugeren *det* rigtige materiale frem for *noget* rigtigt materiale. Er biblioteksfolk i virkeligheden de bedste til at finde den ønskede information? Er biblioteks (initierede) systemer i virkeligheden bedst til informationssøgning? Det er udfordringer, som bibliotekerne og deres medarbejdere stilles overfor dagligt. Holdninger skal ændres. Der har været for lidt empati i forskningsbibliotekernes syn på brugerne og brugernes behov. I stedet for at holde fast i gamle forestillinger om bestemte måder at vejlede og undervise på, bør fokus rettes mod – og gerne i samarbejde med kommercielle udbydere – at fremstille sådanne formidlingsmæssige værktøjer, at brugerne faktisk *kan* blive selvhjulpne og bibliotekerne samtidigt faktisk *kan* være sikre på, at brugerne ledes til *det* rigtige materiale. Kvalificeret brugervejledning og -undervisning er stadig en vigtig del af bibliotekets opgave, men det kræver nytænkning, netop fordi bibliotekets brugere i dag sjældent erkender et behov for hjælp, mens biblioteksprofessionelle sjældent erkender, at brugerne måske ikke har et behov for hjælp. En større bevidsthed om informationskompetence må stadig efterlyses og forskningsbibliotekerne bør deltage aktivt i lærings- og undervisningsforløb såvel på moderinstitutionerne som på tværs af uddannelses- og forskningsmiljøer.

På det uddannelses- og kompetenceudviklingsmæssige område sker der spændende initiativer for biblioteksverdenen. På Copenhagen Business School åbner den nye bacheloruddannelse i Information Management for 45 studerende med studiestart 1. september. Dette uddannelsesmæssige tiltag

med fokus på primært erhvervslivets behov for effektiv informations- og videnhåndtering vil blive fulgt med stor interesse på forskningsbibliotekerne. Uddannelsen vil give kompetencer i kommunikation, værdiskabelse, projektstyring, analyse og tilrettelæggelse, styring af information og udarbejdelse af informationsarkitektur. Vil denne uddannelse bringe fornyelse i metode og analyse? Eller er det eneste rigtigt nye i forhold til Danmarks Biblioteksskole, at undervisningen skal foregå på engelsk, hvilket naturligvis er første vigtige skridt på vejen til det globaliserede videnssamfund. Der er næppe noget at frygte for Danmarks Biblioteksskole, som jo også gerne vil brande sine uddannelser overfor erhvervslivet. Der åbnes her for nye samarbejdsperspektiver og set fra forskningsbibliotekerne vil det afgørende være medarbejdere, der kan håndtere viden og vidensprocesser effektivt og professionelt. Det er ikke uddannelsen og uddannelsesstedet, der er afgørende. Det er kvaliteten og kompetencerne.

Danmarks Biblioteksskole har i forbindelse med ikrafttrædelsen af den nye bekendtgørelse om diplom- og masteruddannelser på Kulturministeriets område efter god dialog med HK-Stat og HK-Kommunal nu åbnet for mulighed for, at biblioteksassistenter kan tage diplomuddannelser og senere også masteruddannelser, hvis der vel at mærke er behov for det blandt landets biblioteksassistenter. Dette undersøges for øjeblikket. Danmarks Forskningsbiblioteksforening vil imidlertid gerne prise dette initiativ, som vil være med til at sikre videreuddannelses- og avancementsmulighederne for en række dygtige medarbejdere på landets biblioteker. Lad mig gentage, at uddannelsen ikke er afgørende, men kompetencerne er – og der har mange af bibliotekernes kontorfunktionærer manglet de rette muligheder for relevant biblioteksfaglig efter- og videreuddannelse.

Endelig skal nævnes det trainee-program for scient. bibl. studerende, som i et treårigt forsøg fra 1. september 2006 er etableret i et samarbejde mellem Bibliotekarforbundet, Det Kongelige Bibliotek, CBS Bibliotek, Københavns Kommunes Biblioteker og DBC A/S med henblik på bl.a. at fremme mobiliteten på tværs af bibliotekssektorerne og at skabe større bevidsthed om målrettede kvalifikationer hos såvel trainees som biblioteksvirksomheder. Her er tale om et flot tiltag, som forhåbentlig vil skabe inspiration og interesse blandt mange andre biblioteker, specielt naturligvis, når det viser sig, at de involverede ansættelsessteder får en række fleksible og meget samarbejdskompetente medarbejdere, som kan styrke inspiration, innovation og læring – også på tværs af arbejdspladser og bibliotekssektorer.

Afslutning

For 10 år siden dannede de på daværende tidspunkt 12 største forskningsbiblioteker Forskningsbibliotekernes Chefkollegium. Efterfølgende dannede de mindre fag- og forskningsbiblioteker det organ, som nu hedder Lederforum for Special- og Forskningsbiblioteker. Med disse organisationsdannelser blev billedet på forskningsbiblioteksområdet temmelig broget, ikke mindst set med Danmarks Forskningsbiblioteksforenings øjne. Der blev ført mange diskussioner, som også helt op i ”nyere” tid har kunnet bringe sindene i kog, når der har skullet gives politiske udmeldinger. På hvis vegne har man udtalt sig. Danmarks Forskningsbiblioteksforening har hele tiden opfattet sig som alle forskningsbibliotekers organ. Her har alle kunnet netværke og her har hensynet til alle, store som små, ledere som ”menige”, været det væsentlige.

Med de mange sammenlægninger, som dels allerede har fundet sted og som dels er stærkt på vej, gives anledningen til at genoverveje behovet for specialforeningerne i vores lille del af verden. For såvel Forskningsbibliotekernes Chefkollegium som Lederforum for Special- og Forskningsbiblioteker vil konsekvensen blive den samme som for Danmarks Forskningsbiblioteksforening, blot i endnu mere udpræget grad: der vil blive færre medlemmer. Danmarks Forskningsbiblioteksforening vil

derfor i løbet af efteråret, på direkte opfordring fra formandskabet i Lederforum for Special- og Forskningsbiblioteker, indkalde til et møde med de øvrige foreninger i dansk forskningsbiblioteksvæsen for at få drøftet den fremtidige organisering og samarbejdet mellem de involverede parter.

Naturligvis er der forskel på problemernes og opgavernes størrelse afhængig af forskningsbibliotekernes størrelse, men i en tid, hvor alle dele af biblioteksbetjeningen er under forandring, og hvor brugerne bevæger sig på tværs af biblioteker og sektorer, er det i hvert fald oplagt at udnytte vores fælles kræfter bedst muligt. Danmarks Forskningsbiblioteksforening har vist sig som et samlende organ og en god paraply for såvel forskellige interessefora som for de deciderede delforeninger – Sammenslutningen af Danske Forskningsbiblioteker og Foreningen af Medarbejdere ved Danmarks Forskningsbiblioteker. En yderligere fraktionering under Danmarks Forskningsbiblioteksforenings auspicer er bestemt realistisk.

Claus Vesterager Pedersen
Roskilde, 25. august 2006

ⁱ Det innovative bibliotek – en strategisk partner i svaret på globaliseringens udfordringer / Udg. af Huset Mandag Morgen for Biblioteksstyrelsen. Kbh.: Biblioteksstyrelsen, 2006. 47 s. + bilag (18 s.).
http://www.bs.dk/publikationer/rapporter/innovative_bibliotek/index.htm

ⁱⁱ Regeringen: Fremgang, fornyelse og tryghed : Strategi for danmark i den globale økonomi. Kbh.: Regeringen, 2006. 165 s., ill. <http://www.globalisering.dk/page.dsp?page=259>

ⁱⁱⁱ Danmarks Forskningspolitiske Råd: Universitetssystemet i Danmark. Kbh.: Forsknings- og Innovationsstyrelsen, 2006. 11 s., ill. <http://forsk.dk/pls/portal/url/ITEM/13D3F950709FA5FCE040E00A820137E5>

^{iv} Rambøll Management: Brugerundersøgelse 2005: Bibliotekssektorens tilfredshed med Biblioteksstyrelsen: Rapport. Kbh.: Rambøll Management, 2006. 21 s., ill. + bilag (74 s., ill.). <http://www.bs.dk/content.aspx?itemid={AB920917-7099-4E7C-9A28-3C92631E6218}>

^v Fra information til viden – Biblioteksstyrelsens oplæg til strategi for dansk biblioteksudvikling. Kbh.: Biblioteksstyrelsen, 2006. 26 s., ill. <http://www.bs.dk/content.aspx?itemid={9CE7DF57-5351-4B81-991C-2B8A5BE6E628}>

^{vi} Lavoie, Brian; Geneva, Henry; Dempsey, Lorcan: A Service Framework for Libraries. I: D-Lib Magazine, vol. 12, no. 7/8. <http://www.dlib.org/dlib/july06/lavoie/07lavoie.html>

^{vii} Pors, Niels Ole: Studerende, Google og biblioteker: en undersøgelse af 1694 studerendes brug af biblioteker og informationsressourcer. Kbh.: Biblioteksstyrelsen, 2005. www.bs.dk/publikationer/rapporter_andre/studerende.

^{viii} Det hybride bibliotek set med brugerens øjne. Rapport for DEFF-projektet "Lånernes forventninger og krav til det hybride bibliotek" / Det Kongelige Bibliotek, Handelshøjskolens Bibliotek i Århus, Statsbiblioteket, Syddansk Universitetsbibliotek. Århus: Statsbiblioteket, 2006. 64 s., ill. + bilag. <http://www.statsbibliotek.dk/publ/feltstudier.pdf>

^{ix} Det Strategiske Forskningsråd: Fremtidens forskningsinfrastruktur – kortlægning af behov og forslag til strategi. Kbh.: Forskningsstyrelsen, 2005. 20 s.
http://forsk.dk/portal/page/pr04/FIST/FORSIDE/DET_STRATEGISKE_FORSKNINGSRAAD/PUBLIKATIONER/FREMTIDENS_FORSKNINGSINFRASTRUKTUR/A5S-Fremtiden.pdf

^x Cox, John; Cox, Laura: Scholarly Publishing Practice: academic journal publishers' policies and practices in online publishing. 2nd Ed. Worthing, West Sussex: ALPSP, 2006. 96 pp.